

Resource: Maelezo ya Masomo - Machapisho ya Vitabu (Tyndale)

Aquifer Open Study Notes (Book Intros)

This work is an adaptation of Tyndale Open Study Notes © 2023 Tyndale House Publishers, licensed under the CC BY-SA 4.0 license. The adaptation, Aquifer Open Study Notes, was created by Mission Mutual and is also licensed under CC BY-SA 4.0.

This resource has been adapted into multiple languages, including English, Tok Pisin, Arabic (عَرَبِيٌّ), French (Français), Hindi (हिन्दी), Indonesian (Bahasa Indonesia), Portuguese (Português), Russian (Русский), Spanish (Español), Swahili (Kiswahili), and Simplified Chinese (简体中文).

Maelezo ya Masomo - Machapisho ya Vitabu (Tyndale)

JON

Yona

Kitabu cha Yona kinajulikana sana kwa matukio ya kushangaza yanayosimuliwa, lakini lengo kuu la kitabu ni kutufundisha kuhusu Mungu. Kupitia uzoefu wa Yona, Mungu, Muumba mwenye nguvu zote, anafunua kwamba ingawa yeye ni Mungu atakayemimina ghadhabu yake juu ya waovu, pia ni yule anayemimina rehema yake kwa hamu kwa wale wanaotubu—ikiwa ni pamoja na wale amba tungeweza kuwahukumu haraka kuwa wako nje ya rehema.

Mpangilio

Yona alikuwa nabii katika ufalme wa kaskazini wa Israeli wakati wa utawala wa kisiasa uliokuwa na mafanikio lakini kiroho uliokuwa na giza wa Yeroboamu II (793–753 KK). Licha ya kushindwa kiroho kwa Yeroboamu (tazama [2 Fal 14:23–24](#)), eneo lake liliendelea kupanuka, kama Yona alivyotabiri ([2 Fal 14:25](#)), likikua karibu kurudi kwenye kile kilichokuwa katika siku za utukufu za Daudi na Solomoni (tazama [1 Fal 8:65](#)). Uzalendo ulikuwa juu sana wakati wa Yona.

Wakati huo, Ninawi ilikuwa mji muhimu katika Milki ya Ashuru. Nguvu ya Ashuru ilikuwa imeongezeka katika miongo iliyopita. Shalmanesa III wa Ashuru (858–824 Kabla ya Kristo (KK) alikuwa ameeneza ushawishi wa milki hiyo hadi Palestina. Rekodi za Ashuru kutoka kipindi hicho zinaonyesha Shalmanesa akikabiliana na mfalme wa Israeli Ahabu ([1 Fal 17:1–22:53](#)), mionganoni mwa wengine, katika vita maarufu vya Qarqar (853 KK). Hata hivyo, wakati wa utawala wa Yehoashi (798–782 KK) na Yeroboamu II (793–753 KK) katika Israeli, utawala wa Ashuru katika eneo hilo ulidhoofika kutokana na uongozi mbaya na upinzani uliendelea kwenye mipaka. Yona alihubiri katika Ninawi wakati Milki ya Ashuru ilikuwa katika kipindi hiki cha udhaifu, pengine karibu na 755 KK.

Miaka kadhaa baada ya ziara ya Yona huko Ninawi, Ashuru ilianza kujitokeza tena katika eneo la

Mashariki ya Karibu wakati wa utawala wa Tiglath-pileseri III (744–727 KK). Mnamo 722 KK, miongo michache baada ya Yona, Ashuru iliharibu Samaria na kumaliza ufalme wa kaskazini wa Israeli. Karne moja baadaye, nabii Nahumu wa Yuda alitabiri uharibifu wa karibu wa Ninawi na Dola ya Ashuru, kutokana na uovu wake uliokithiri. Ninawi iliharibiwa na Wababeli mnamo 612 KK. Ni wazi, toba iliyosababishwa na mahubiri ya Yona haikuchukua mizizi ya kudumu.

Muhtasari

Kitabu cha Yona kinagawanyika katika sehemu mbili. [Sura 1–2](#) zinazelea jinsi Yona alivyokataa awali agizo la Bwana la kuonya Ninawi kuhusu hukumu iliyokuwa inakuja kwa sababu ya uovu wake. Badala ya kuelekea Ninawi, Yona aliondoka kwa meli kuelekea upande mwininge ([1:3](#)). Hata hivyo, Bwana alituma dhoruba kali kumrudi nabii. Baada ya jaribio la haraka la mabaharia wapagani kumridhisha mungu yejote aliyejewa amekasirika, Yona “aligunduliwa” na akatupwa baharini kwa shingo upande. Mungu kisha alionyesha nguvu zake kwa kutuliza dhoruba, na kwa mabadiliko ya kejeli, mabaharia wapagani walimwabudu Mungu wakati nabii wake alionekana kuzama kwenye kifo cha aibu. Lakini Mungu alikuwa na mpango wa kumwokoa Yona. Yona alimezwaa na “samaki mkubwa,” na ndani ya samaki huyo alionekana kutubu ([sura ya 2](#)). Baada ya siku tatu na usiku tatu, samaki alimtapika Yona kwenye nchi kavu.

Kwenye [sura 3–4](#), Mungu alithibitisha tena agizo lake kwa nabii kuhubiri huko Ninawi, na wakati huu, Yona alitii. Ninawi ilitibu kwa wingi baada ya kusikia maonyo ya Yona ([sura 3](#)), na Mungu alizuia kutekeleza hukumu ambayo Yona alikuwa ameonya ilikuwa inakuja ([3:10](#)). Katika hali ya kejeli, Yona hakuweza kukubali huruma ya Mungu kwa maadui wa Israeli. Yona alihama kutoka hasira hadi kukata tamaa ([sura 4](#)). Mungu kwa mara nyingine alitumia nguvu zake juu ya asili kumkemea Yona, wakati huu kupitia ukuaji wa haraka na kuangamia kwa mmea uliompa kivuli nabii aliyejewa akisononeka kutokana na jua.

Kitabu kinamalizika ghafla, kikimwacha Yona na msomaji wakitafakari swali la mwisho la Mungu: Je, Mungu (na watu wake) hawapaswi “kuhisi huruma kwa mji kama huo mkubwa” na kutamani wenye dhambi wapokee huruma badala ya ghadhabu?

Uandishi

Kitabu cha Yona hakimtaji mwandishi wake; jina linatokana na mhusika mkuu. Inawezekana Yona au mshirika wake aliandika kitabu hicho.

Aina

Tofauti na vitabu vingine vyta unabii, Yona ni hadithi kamili badala ya mkusanyiko wa ujumbe wa kinabii. Lakini je, ni hadithi *ya kihistoria*? Wengi wamesisitiza kwamba kitabu hiki ni cha kubuni kwa sababu kinaelezea matukio ya miujiza, na majaribio mbalimbali yamefanywa kuainisha kitabu hiki kulingana na aina fulani ya fasihii isiyo ya kihistoria, kama mfano au hadithi ya mafundisho. Ingawa mwandishi wa Yona alitumia mbinu fulani za kifasihi ili kufikisha ujumbe wake (matumizi ya ushairi, kejeli, na lugha inayofanana na mifano), kitabu hiki kinajitokeza kama simulizi la kihistoria (tazama [1:1](#)), na kinaeleweka vyema kama hadithi ya kihistoria yenye ujumbe wa kiteolojia.

Maana na Ujumbe

Yona ni ya kipekee kati ya vitabu vyta kinabii. Inasimulia jinsi Mungu alivyomtuma nabii kwa Ashuru, adui wa Israeli, na toba ya kina iliyotokea. Somo ambalo Yona alijunza lilikuwa moja ambalo taifa lote la Israeli lilihitaji: “Wokovu wangu unatoka kwa Bwana pekee” ([2:9](#), kwa maana halisi *wokovu ni wa Bwana*). Wokovu ni wa Bwana kumpa yejote anayependa, na wale ambao wamepokea rehema ya Mungu hawapaswi kujaribu kuzuia mtiririko wa rehema ya Mungu kwa wengine, hata maadui wao (tazama [sura ya 4](#)).

Wokovu—iwe ni kutoka kwa tishio la madhara ya kimwili au kutoka kwa hukumu—unahusiana moja kwa moja na ukuu wa Mungu. Mabaharia waliokolewa baada ya Mungu kutuliza dhoruba. Yona aliokolewa kutokana na kuzama wakati Mungu alipotuma samaki kumeza yeye. Hakuna eneo, hata katika kina cha bahari, ambalo Mungu hawezi kuokoa na kulinda maisha ya binadamu. Vivyo hivyo, hakuna taifa ambalo Mungu hawezi kuhukumu ([3:4, 9](#)) au kuokoa kutoka kwa hukumu ([3:10](#); tazama [Yer 18:7-10](#)).

Kitabu cha Yona kinathibitisha kwamba, muda mrefu kabla ya Kristo kuja, Mungu alikuwa na hamu ya kuleta wokovu nje ya mipaka ya Israeli. Ingawa Israeli walikuwa watu wa agano lake, tangu mwanzo tamaa yake ilikuwa kubariki mataifa kupitia Israeli (tazama [Mwa 12:3](#)). Moyo wa Mungu kwa mataifa ni kwamba wageuke kutoka kwa sanamu ili kumjua yeye, Mungu wa mbinguni aliyeumba dunia ([Yona 1:9](#); tazama [2 Pet 3:9](#)).